

Date: 17th December-2025

TALABALARNI INTERFAOL TA'LIM METODLARI ASOSIDA KOGNITIV KOMPETENSIYASINI TAKOMILLASHTIRISH. (INGLIZ TILI FANI MISOLIDA)

Atayeva Ma'rifat Axmedjanovna

Ma'mun Universiteti magistratura 1-bosqich

Annotatsiya: Ushbu maqolada talabalarni interfaol ta'lim metodlari yordamida kognitiv kompetensiyasini rivojlantirish muammosi ko'rib chiqiladi. Kognitiv kompetensiya – bu tanqidiy fikrlash, muammoni hal qilish, xotira va tahliliy ko'nikmalarni o'z ichiga olgan bilimlarni samarali qayta ishlash qobiliyati bo'lib, u ta'lim jarayonida muvaffaqiyatli o'qish va akademik natijalarga erishish uchun muhim hisoblanadi. Maqolada interfaol metodlar, jumladan guruh ishlari, rolli o'yinlar, muammoli vazifalar va raqamli vositalar orqali o'quvchilarning kognitiv rivojlanishiga ta'siri tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Interfaol ta'lim metodlari, Kognitiv kompetensiya, Ingliz tili o'qitish, Tanqidiy fikrlash, Muammolarni hal qilish, Guruh ishlari, Raqamli ta'lim vositalari.

Аннотация: В данной статье рассматривается проблема развития когнитивной компетентности учащихся с использованием интерактивных методов обучения. Когнитивная компетентность – это способность эффективно обрабатывать знания, включая критическое мышление, решение проблем, память и аналитические навыки, что важно для успешного обучения и академических достижений в образовательном процессе. В статье анализируется влияние интерактивных методов, включая групповую работу, ролевые игры, проблемные задания и цифровые инструменты, на когнитивное развитие учащихся.

Ключевые слова: Интерактивные методы обучения, Когнитивная компетентность, преподавание английского языка, критическое мышление, решение проблем, групповая работа, цифровые инструменты обучения

Abstract: This article examines the problem of developing students' cognitive competence using interactive teaching methods. Cognitive competence is the ability to effectively process knowledge, including critical thinking, problem solving, memory and analytical skills, which is important for successful learning and academic achievement in the educational process. The article analyzes the impact of interactive methods, including group work, role-playing games, problem tasks and digital tools, on students' cognitive development.

Keywords: Interactive teaching methods, Cognitive competence, English language teaching, Critical thinking, Problem solving, Group work, Digital learning tools

Kirish: Hozirgi ta'lim tizimida kognitiv kompetensiyani shakllantirish pedagoglarning asosiy vazifalaridan biridir. Kognitiv kompetensiya o'quvchining ma'lumotlarni qayta ishlash, tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish va bilimlarni yangi sharoitlarda qo'llash qobiliyatini anglatadi. Interfaol ta'lim metodlarini dars jarayoniga

Date: 17th December-2025

joriy etish bu ko'nikmalarni rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. An'anaviy, o'qituvchi markazli usullardan farqli o'laroq, interfaol metodlar o'quvchilarni faol ishtirok etishga, hamkorlikka va reflektiv fikrlashga undaydi, natijada kognitiv rivojlanish uchun qulay o'quv muhiti yaratiladi. Ingliz tilini o'rgatishda esa bu metodlar til ko'nikmalarini oshirish bilan birga kognitiv qobiliyatlarni ham rivojlantiradi.

Ingliz tilini o'qitishda interfaol metodlar

Interfaol ta'lim metodlari – bu guruh muhokamalari, o'quvchi o'qituvchi hamkorligi, muammoli vazifalar, rolli o'yinlar, ta'limiy o'yinlar va multimedia vositalarini o'z ichiga oladi. Bu metodlar o'quvchilarni darsda faol ishtirok etishga, fikrlarni ifodalashga, ma'lumotlarni tahlil qilishga va bilimlarni amaliyotga qo'llashga undaydi. Masalan, guruh muhokamalari va debatlar o'quvchilarning grammatika, lug'at va til qoidalarini tanqidiy tahlil qilishlariga yordam beradi. Rolli o'yinlar esa ijodiy fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi, chunki o'quvchilar real hayotdagi kommunikatsiya vaziyatlarini simulyatsiya qiladilar.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqot interfaol ta'lim metodlarining kognitiv kompetensiyaga ta'sirini aniqlash maqsadida aralash metodologiyaga asoslangan. Eksperimental guruh interfaol metodlar, jumladan guruh loyihalari, muammoli vazifalar va raqamli o'quv vositalaridan foydalangan. Nazorat guruhi esa an'anaviy ma'ruza usulida o'qitilgan. Ma'lumotlar tanqidiy fikrlash, muammoni hal qilish va til ko'nikmalarini baholash uchun oldingi va keyingi testlar, shuningdek, talabalar so'rovlari va dars kuzatuvlari orqali to'plangan.

Tadqiqot jarayonida ingliz tilini o'rgatish va o'rganishning mashhur usullaridan, internet manbalaridan foydalanildi. Maqolani yozish davomida nazariy-deduktiv xulosa chiqarish, analiz va sintez, mantiqiylik tamoyillardan foydalanildi.

O'qituvchining vazifasi har bir talaba uchun tilni amaliy o'zlashtirish uchun sharoit yaratish, har bir o'quvchiga o'z faolligini, ijodkorligini namoyish etishiga imkon beradigan shunday o'qitish usullarini tanlashdir. O'qituvchining vazifasi chet tillarini o'qitish jarayonida talabaning bilish faoliyatini faollashtirishdir. Hamkorlikda o'rganish, loyiha metodikasi, yangi axborot texnologiyalaridan foydalanish, Internet -resurslar kabi zamonaviy pedagogik texnologiyalar o'quv jarayonida shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni amalga oshirishga yordam beradi, bolalarning qobiliyatlari, ularning o'rganish darajasini hisobga olgan holda o'qitishning individualizatsiyasi va farqlanishini ta'minlaydi. Chet tili darslarida kompyuterni o'qitish dasturlari bilan ishlash shakllariga quyidagilar kiradi: so'z boyligini o'rganish; talaffuz qilishni mashq qilish; dialogik va monologik nutqni o'rgatish; yozishni o'rgatish; grammatik hodisalarni ishlab chiqish.

Internet-resurslardan foydalanish imkoniyatlari juda katta. Global Internet dunyoning istalgan nuqtasida joylashgan talabalar va o'qituvchilar uchun zarur bo'lgan har qanday ma'lumotni olish uchun sharoit yaratadi: mintaqaviy geografik materiallar, yoshlar hayotidagi yangiliklar, gazeta va jurnallardan maqolalar va boshqalar.

Darslarda ingliz tilida Internet yordamida bir qator didaktik muammolarni hal qilish mumkin: global tarmoq materiallaridan foydalanib o'qish ko'nikma va malakalarini

Date: 17th December-2025

shakllantirish; maktab o'quvchilarining yozish qobiliyatini oshirish; talabalarning so'z boyligini to'ldirish; talabalarning ingliz tilini o'rganish motivatsiyasini shakllantirish. Bundan tashqari, bu ish maktab o'quvchilarining ufqini kengaytirish, ingliz tilida so'zlashadigan mamlakatlarda tengdoshlari bilan ishbilarmonlik munosabatlari va aloqalarini o'rnatish va qo'llab-quvvatlash uchun Internet-texnologiyalar imkoniyatlarini o'rganishga qaratilgan. Talabalar Internetda o'tkaziladigan testlar, viktorinalar, tanlovlar, olimpiadalarda ishtirok etishlari, boshqa mamlakatlardagi tengdoshlari bilan yozishmalar, suhbatlar, videokonferensiyalar va h.k.larda qatnashishlari mumkin.

Talabalar hozirda loyihada ishlayotgan muammo haqida ma'lumot olishlari mumkin. Ommaviy kompyuterlashtirishning mazmunli asoslari zamonaviy kompyuter aqliy mehnat sharoitlarini, umuman, uning har qanday ko'rinishini optimallashtirishning samarali vositasi ekanligi bilan bog'liq. Kompyuterning bir o'ziga xos xususiyati bor, uni boshqalarga o'rgatish uchun vosita sifatida va bilimlarni egallashda yordamchi sifatida ishlatishda aniqlanadi, bu uning jonsizligi.

Mashina foydalanuvchi bilan "do'stona" aloqada bo'lishi mumkin va ba'zi paytlarda uni "qo'llab-quvvatlaydi", ammo u hech qachon g'azablanish alomatlarini ko'rsatmaydi va sizni zerikkan deb his qilishingizga imkon bermaydi. Shu ma'noda, kompyuterlardan foydalanish, ehtimol o'qitishning ayrim jihatlarini individualizatsiya qilishda eng foydalidir. Maktabda chet tilini o'rganishning asosiy maqsadi kommunikativ kompetensiyani shakllantirishdir, boshqa barcha maqsadlar (tarbiyalash, o'qitish, rivojlantirish) ushbu asosiy maqsadni amalga oshirish jarayonida amalga oshiriladi. Kommunikativ yondashuv muloqotni o'rgatish va Internet faoliyatining asosi bo'lgan madaniyatlararo ta'sir o'tkazish qobiliyatini shakllantirishni o'z ichiga oladi. Aloqa tashqarisida Internetning ma'nosi yo'q - bu xalqaro ko'p millatli, madaniyatlararo jamiyatdir, uning hayoti dunyodagi millionlab odamlarning elektron aloqasiga asoslangan bo'lib, bir vaqtning o'zida gaplashmoqda - bu sodir bo'lgan ishtirokchilar soni va hajmi bo'yicha eng katta suhbat. Unga darsda qatnashish xorijiy til, biz haqiqiy aloqa modelini yaratamiz.

Hozirgi vaqtda aloqa, interaktivlik, muloqotning haqiqiyliigi, madaniy sharoitda tilni o'rganish, ta'limning avtonomligi va insonparvarligi masalalariga ustuvor ahamiyat berilmoqda. Ushbu tamoyillar madaniyatlararo kompetensiyani kommunikativ qobiliyatning tarkibiy qismi sifatida rivojlantirishga imkon beradi. Chet tillarni o'qitishning yakuniy maqsadi chet tilidagi muhitda erkin yo'nalishni va turli vaziyatlarda etarli darajada javob berish qobiliyatini o'rgatishdir, ya'ni. aloqa. Bugungi kunda Internet resurslaridan foydalangan holda yangi usullar an'anaviy chet tillarini o'qitishga qarshi. Chet tilida muloqotni o'rgatish uchun siz materialni o'rganishni rag'batlantiradigan va etarli xulq-atvorni rivojlantiradigan haqiqiy, haqiqiy hayotiy vaziyatlarni yaratishingiz kerak (ya'ni aloqa haqiqiyliigi prinsipi deb ataladi). Yangi texnologiyalar, xususan Internet ushbu xatoni tuzatishga harakat qilmoqda. Kommunikativ yondashuv - bu materialni ongli ravishda anglashga va u bilan ishlash usullariga, muloqotga psixologik va lingvistik tayyorgarlikni yaratishga qaratilgan muloqotni simulyatsiya qiluvchi strategiY. Foydalanuvchi uchun

Date: 17th December-2025

Internetda kommunikativ yondashuvni amalga oshirish ayniqsa qiyin emas. Kommunikativ vazifa talabalarga muammo yoki savolni muhokama qilish uchun taklif qilishi kerak, talabalar nafaqat ma'lumot almashadilar, balki ularni baholaydilar. Ushbu yondashuvni o'quv faoliyatining boshqa turlaridan ajratib olishga imkon beradigan asosiy mezon - talabalar o'z fikrlarini shakllantirish uchun mustaqil ravishda lisoniy birliklarni tanlashidir. Kommunikativ yondashuvda Internetdan foydalanish juda yaxshi rag'batlantiriladi: uning maqsadi o'quvchilarga bilim va tajribalarini to'plash va kengaytirish orqali chet tilini o'rganishga qiziqishdir.

Internet-resurslardan foydalangan holda chet tillarini o'rgatishning asosiy talablaridan biri bu darsda o'zaro ta'sirni yaratishdir, bu odatda metodikada interaktivlik deb nomlanadi. Interaktivlik - bu "nutq vositalari yordamida kommunikativ maqsad va natijadagi say-harakatlarni birlashtirish, muvofiqlashtirish va to'ldirish". Haqiqiy tilni o'rgatish orqali Internet nutq qobiliyatlari va ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi, shuningdek lug'at va grammatikani o'rgatishda samimiy qiziqish va shuning uchun samaradorlikni ta'minlaydi. Interaktivlik nafaqat hayotdan real vaziyatlarni yaratibgina qolmay, balki talabalarni chet tilida ularga munosib javob berishga majbur qiladi.

O'quvchilarga yo'naltirilgan ta'limni ta'minlaydigan texnologiyalardan biri bu ijodkorlik, bilim faoliyati va mustaqillikni rivojlantirish usuli sifatida loyiha uslubidir. Loyihalarning tipologiyasi xilma-xil. Loyihalarni monoproyektlar, jamoaviy, og'zaki nutq, aniq, yozma va Internet-loyihalarga bo'linishi mumkin. Haqiqiy amaliyotda ko'pincha tadqiqot loyihalari, ijodiy, amaliyotga yo'naltirilgan va informatsion belgilar mavjud bo'lgan aralash loyihalar bilan shug'ullanish kerak. Loyiha ishi tilni o'rganishda ko'p qirrali yondashuv bo'lib, o'qish, tinglash, gapirish va grammatikani qamrab oladi. Loyiha usuli talabalarining faol mustaqil fikrlashini rivojlantirishga yordam beradi va ularni birgalikdagi tadqiqot ishlariga yo'naltiradi. Mening fikrimcha, loyiha asosida o'qitish bolalarni hamkorlik qilishga o'rgatishi, hamkorlik qilishni o'rganish esa o'zaro yordam va hamdardlik qobiliyati kabi axloqiy qadriyatlarni tarbiyalaydi, ijodkorlikni shakllantiradi va talabalarni faollashtiradi. Umuman olganda, loyihani o'qitish jarayonida o'qitish va tarbiyaning ajralmasligi kuzatiladi.

Loyiha usuli o'quvchilarning muloqot qobiliyatini, muomala madaniyatini, fikrlarni ixcham va oson shakllantirish qobiliyatini, aloqa sheriklarining fikriga toqat qilishni, turli xil manbalardan ma'lumot olish qobiliyatini rivojlantiradi, zamonaviy kompyuter texnologiyalaridan foydalangan holda qayta ishlaydi, tabiiy ehtiyoj paydo bo'lishiga hissa qo'shadigan til muhitini yaratadi. chet tilidagi aloqada.

Ishning loyiha shakli talabalarga mavzu bo'yicha to'plangan bilimlarni qo'llashga imkon beradigan eng dolzarb texnologiyalardan biridir. Talabalar o'zlarining ufqlarini, tilni bilish chegaralarini kengaytiradilar, undan amaliy foydalanish tajribalarini to'playdilar, chet tilidagi nutqni tinglashni va eshitishni o'rganadilar, loyihalarni himoya qilishda bir-birlarini tushunadilar. Bolalar ma'lumotnomalar, lug'atlar, kompyuter bilan ishlashadi va shu bilan chinakam til bilan bevosita aloqa qilish imkoniyatini yaratadilar, bu esa sinfda faqat darslik yordamida til o'rganishni ta'minlamaydi.

Date: 17th December-2025

Loyihada ishlash - bu ijodiy jarayon. Talaba mustaqil ravishda yoki o'qituvchi rahbarligi ostida muammoning echimini izlaydi, buning uchun nafaqat tilni bilish, balki katta miqdordagi predmetli bilimlarga ega bo'lish, ijodiy, kommunikativ va intellektual ko'nikmalarga ega bo'lish talab etiladi.

Xorijiy tillar jarayonida loyiha usuli deyarli har qanday mavzu bo'yicha dastur materiallari doirasida ishlatilishi mumkin. Loyihalar ustida ishlash tasavvur, fantaziya, ijodiy fikrlash, mustaqillik va boshqa shaxsiy fazilatlarni rivojlantiradi.

Zamonaviy texnologiyalar hamkorlik texnologiyasi ham amal qiladi. Asosiy g'oya turli xil o'quv sharoitida talabalarning faol qo'shma faoliyati uchun sharoit yaratishdir. Bolalar 3-4 kishilik guruhlariga birlashadilar, ularga bitta topshiriq beriladi, shu bilan birga har birining roli muhokama qilinadi. Har bir talaba nafaqat o'z ishining natijasi uchun, balki butun guruhning natijasi uchun ham javobgardir. Shuning uchun kuchsiz talabalar kuchli bo'lmagan narsalardan tushunmagan narsalarini aniqlashga harakat qilishadi va kuchli talabalar kuchsizlarga topshiriqni puxta tushunishga intilishadi. Va butun sinf bundan foyda oladi, chunki b o'shliqlar birgalikda yopiladi.

XULOSA: Axborot texnologiyalarini o'qitishga joriy etish, axborotni idrok etish va qayta ishlash jarayonini ancha diversifikatsiya qiladi. Kompyuter, Internet va multimediya tufayli o'quvchilarga keyingi tahlil qilish va saralash bilan katta hajmdagi ma'lumotlarni o'zlashtirish uchun noyob imkoniyat yaratildi. Ta'lim faoliyatining motivatsion asoslari ham sezilarli darajada kengaymoqda. Multimediyadan foydalanish sharoitida talabalar gazetalardan, televizordan ma'lumot olishadi, o'zlari intervyular o'tkazadilar va telekonferensiyalar o'tkazadilar.

Til portfeli texnologiyasida chet tilini bilish darajasini baholashning asosiy mezonlari sinov hisoblanadi. Ushbu texnologiyaning ustuvor yo'nalishi ta'lim jarayonini o'qituvchidan o'quvchiga yo'naltirishdir. O'quvchi, o'z navbatida, uning bilim faoliyati natijalari uchun ongli ravishda javobgardir. Yuqoridagi texnologiya talabalarning ma'lumotni mustaqil ravishda o'zlashtirish ko'nikmalarini bosqichma-bosqich shakllantirishga olib keladi. Umuman olganda, til portfeli ko'p funksional bo'lib, ko'p tillilikning rivojlanishiga hissa qo'shadi.

